

Lesfiches week 1: /s/

Project 'Klank-klaar voor de leesstart'

Januari 2020

KLANKPAKKET 1: EHBK-FICHE

Articulatie - klankwaarneming

Hoe articuleer je de klank /s/?

De klank /s/ is een klank die je lang kan aanhouden. Je voelt een luchtstroom die vooraan uit de mond ontsnapt.

Je kan een /s/ op twee plaatsen maken: boventands of ondertands. Beide zijn goed, zolang ze zuiver klinken. Bij een boventandse /s/ wordt de tong met de randen tegen de bovenkiezen en het hard verhemelte gelegd. De tongpunt leunt aan tegen de boventandkas. Bij een ondertandse /s/ wordt de tongpunt tegen de ondertanden aangelegd.

Op foto 1 zie je dat de lippen lichtjes van elkaar verwijderd zijn. De boventanden liggen losjes over de ondertanden. De tong is niet te zien en bevindt zich achter de tanden.

Foto 1: mondbeeld correcte /s/-klank

Lispelen is een veel voorkomende articulatiefout in het Nederlands. We spreken van lispelen als je je tong tussen de tanden plaatst bij de articulatie van /s/ (zie foto 2).

Foto 2: mondbeeld lispelende /s/-klank

Hoe kan je kleuters corrigeren?

- "Verstop je tong achter je tanden. Ik mag jouw tong niet zien."
- Een kleuter kan zichzelf corrigeren door te kijken naar zijn/haar eigen mondbeeld in een spiegel. Laat een kleuter ook eens kijken naar het mondbeeld van een andere kleuter. De andere kleuter of jijzelf zijn dan een voorbeeld. Je kan dan best samen in de spiegel kijken.

Tip: Plaats een spiegel in de Kaatje Klankhoek, zodat je hiernaar kan verwijzen tijdens de preteaching.

Woordbeeld

Bied bij de klank ook de letter aan als visuele ondersteuning. Kies bij voorkeur dezelfde letters als in de leesmethode die in jullie school in het eerste leerjaar gebruikt worden, dus geen hoofdletters.

Bied ook het woordbeeld aan van de woorden met een zuivere klank-tekenkoppeling, zoals sok en soep. Het woord "cent" is verwarrend, omdat de letter c wordt uitgesproken als /s/. Bij het woord "cent" bied je dus best geen woordbeeld aan.

Preteaching met een kleine groep

Je selecteert voor de preteaching een groep met taalzwakkere kleuters, kleuters met een laag opgeleide moeder en kleuters die moeite hebben met klankbewustzijn.

Voor de start van klankpakket 1 voer je een preteachingsactiviteit uit. Je verkent samen met de kleuters en de prenten, eventueel koppel je er concrete voorwerpen aan. Je zorgt ervoor dat de minimale paarwoorden uit deze lesweek regelmatig aan bod komen. Laat de kleuters zelf ook deze woorden eens in de mond nemen.

Les 1.2. en 1.4 voer je uit met een groep taalzwakkere kleuters, kleuters met een laag opgeleide moeder en kleuters die moeite hebben met klankbewustzijn. Dit is een vorm van preteaching voor de lessen 1.3 en 1.5 in grote groep.

Pictogrammen

Je kan pictogrammen gebruiken wanneer je een spel speelt. Het pictogram met de duimen kan je tonen bij het duimenspel. Er is ook een pictogram voor het luisterbewegingsspel.

Duimenspel

Hoe zorg je voor variatie in dit spel?

Wanneer de kleuters vaak naar elkaar kijken op zoek naar het juiste antwoord, kan je hen vragen om eerst de duimen achter de rug te verstoppen. Pas op het teken van de juf mogen ze hun duim tonen.

Je kan de kleuters ook andere acties laten doen, bv. tong uitsteken, voet omhoog/omlaag doen, een rood/groen bordje omhoog steken, een zelfgemaakte duim omhoog steken, een vliegenmepper waarmee je op de letter 's' slaat, kaartjes met een boze en een blije Kaatje, een stap naar voor bij het horen van de klank /s/,...

Maak het duimenspel aantrekkelijker door er een doe-opdracht aan te koppelen. Enkele mogelijkheden: een kleuter draait een prent om, je koppelt er een raadseltje aan (bv. je doet het aan je voet en het begint met ssss,...), je betreft hun namen of voorwerpen/woorden uit het thema van de week.

Kaatje verspreekt zich vaak tijdens de anekdote. Als je voelt dat de betrokkenheid daalt tijdens andere activiteiten zoals het duimenspel, kan je Kaatje opnieuw enkele versprekingen laten zeggen.

Namen kiezen bij foneemdetectie

Vanaf fiche 1.3 kunnen namen van kleuters gebruikt worden bij oefening rond de foneemdetectie. Kies in dit klankpakket voor kleuters waarvan de naam start met /s/ (bv. Sofie, Cynthia, Sanne, Simon, Sara) en een kleuter wiens naam niet met /s/ start.

Let wel, kies geen naam met /s/ achteraan of in het midden (Roos, Tessa). Als kleuters zelf ontdekken dat de klank /s/ voorkomt in hun naam, kan je daar wel op ingaan. Indien er geen kleuters in de klas aanwezig zijn waarvan de naam start met /s/, kan je de familienamen betrekken, namen van kleuters uit een andere klas, namen van leerkrachten of namen van televisiepersonages (bv. Samson).

Probeer medeklinkerclusters te vermijden (bv. Stef, Stefanie, Sky,...). Kies geen namen die geen zuivere /s/-klank bevatten (bv. Shana, Sean,...)

Raadsels met voorwerpen

Dit spel wordt gespeeld met concreet materiaal die de ko op voorhand verzamelt. Voeg hier gerust woorden toe die starten met een /s/ uit het thema van de week.

Kaatje stalt enkele voorwerpen uit op tafel of op de grond. Daarna zegt ze een raadsel en de kleuters raden het bijhorende voorwerp. Als het voorwerp geraden is, legt de ko het voorwerp aan de kant. De kleuters herhalen telkens samen de naam van het voorwerp.

Indien je geen passend voorwerp vindt, kan je de prent gebruiken.

Spelletjes combineren

Voor kleuters kan het saai worden als je bijvoorbeeld eerst alle woorden bespreekt en pas daarna het foneemdetectiespel of duimenspel speelt. Tip: Combineer twee spelletjes. Zo kan je een kleuter een prent laten omdraaien. Je benoemt samen met de kleuters de prent en luistert direct of ze de klank /s/ horen in dat woord. Daarna ga je over naar de volgende prent die een kleuter mag omdraaien.

Dit kan bijvoorbeeld ook bij fiches 1.4 en 1.5 waarbij je het raadselspel combineert met het duimenspel omtrent foneemcategorisatie. Na elk geraden woord doe je het duimenspel waarbij de kleuters aangeven of ze al dan niet een /s/ horen.

Kaatje Klank tijdens het onthaal, het koek- en drankmoment of andere momenten

Je kan een (deel van een) Kaatje Klank-activiteit ook doen tijdens het onthaal of het koek- en drankmoment.

Door 'Kaatje Klank' te integreren in alledaagse activiteiten kan je op een impliciete manier werken aan het klankbewustzijn van kinderen. We denken hierbij aan Kaatje die tevoorschijn komt bij:

- het invullen van het register: "Goedemorgen Sebastiaan! Ooh, hoor ik daar mijn lievelingsklankje in jouw naam? Het klankje ssssss?"

- het opruimen : "Ruim nu alle voorwerpen op die beginnen met het klankje /s/." (bv. stiften).
- het klaarmaken van de boekentas: "Alle kleuters met het klankje 'ssssss' in hun naam mogen hun boekentas maken!"

Legende

Ko = kleuteronderwijzer

KK = Kaatje Klank

Benodigheden voor klankpakket 1

Prenten: soep (71), sok (2), cent (3), poep (60), rok (5), tent (6), bal (6a) en cd (6b)

Materiaal: Kaatje Klank, koffer, spiegel, prentenhouder, een (gele) lijst waarin de letter van het klankpakket kan ingehangen worden, voorwerpen die de ko verzamelt: sok (een vieze, natte en een droge, schone), rok, cent, tent, (cd, bal), zak met een S erop, prent met letter 's'.

FICHE 1.1

Materiaal: Kaatje Klank, koffer, prent met letter /s/, spiegel
Propere sok, vuile en natte sok (in tomatensoep gevallen)

IN DE GROTE GROEP

Prenten: Poep (60), soep (71), sok (2), rok (5)

INLEIDING

- Ko:** Hé, ik hoor een geluid, een zacht geluid. Ssssst. Laten we het allemaal stil maken. Sssst. Doe maar mee. Horen jullie het geluid ook?
De kleuteronderwijzeres (ko) wijst naar de koffer en zingt zachtjes het opruimlied. Ze zingt geen woorden, maar vervangt de woorden door /s/.
- Ko:** Het geluid komt uit die koffer. Laten we kijken wat er in de koffer zit.
Ko haalt de handpop 'Kaatje Klank' (KK) tevoorschijn en speelt een poppenspel:
- Ko:** Hé, wie ben jij?
- KK:** Goeiemorgen juf en vriendjessss. Ik ben Kaatje Klank.
- Ko:** Dag Kaatje Klank. Ik ben de juf/meester en dit zijn de vriendjes van de tweede kleuterklas. Wij hoorden een vreemd geluid. Wat was dat?
- KK:** Oh, ik was een liedje aan het zingen. Luister maar.
KK zingt opnieuw het opruimlied, maar dan met de klank /s/.
- KK:** Ik vind klanken ssssuper. Deze week vind ik de klank /s/ ssssuper: /s/ zoals in sssssssslang, of /s/ van sst, sssstil zijn. Doen jullie mee?
- Ko:** /s/ is een ssssuperklank, want je kan die heel lang maken: sssssssssssss. Kunnen jullie dit ook? We maken samen een hele lange /s/, zo lang mogelijk. Samen (2x)
- KK:** Wat knap! Kunnen jullie ook een hele korte /s/ zeggen? Samen (2x)
Deze week zullen we spelletjes spelen met de klank /s/. Kijk, zo ziet de letter 's' eruit.
Ko hangt de letter /s/ omhoog.

MIDDEN

1. Klankwaarneming /s/

- Ko:** Hé Kaatje, ik kan een gekke /sss/ zeggen.
De ko steekt haar tong tussen haar tanden.
- KK:** Juf, ik zie jouw tong tussen jouw tanden!
- KK:** Welke kleuter ziet zijn tong als hij /s/ zegt?
Kan je de tong zien van het vriendje dat naast jou zit? Kijk maar eens.
Er zijn kleuters waarbij je de tong ziet, maar er zijn er ook waarbij je de tong niet ziet.
Juf/meester, kan jij je tong zien?
- Ko:** Neen, je kan mijn tong niet zien, want die zit achter mijn tanden.
- KK:** We proberen eens allemaal onze tong te verstoppen achter de tanden, zodat we hem niet meer kunnen zien. Dan zeggen we een korte /s/. Samen: /s/ (3x proberen).
KK komt eens bij alle kleuters kijken met een spiegel.

2. PR

- KK: Ik vind het klankje /s/ sssuper. Ik ken een leuk spelletje!
Ik zeg allemaal klankjes, zoals /r/ en /k/ en /m/. Als ik /s/ zeg, dan doen we onze duim omhoog. Als ik een ander klankje zeg, dan blijft de duim op onze schoot liggen.
Oefen met afzonderlijke klanken: /s/, /m/, /p/, /s/, /r/, /s/, /s/, /w/, /s/, /t/, /f/, /s/, /g/
Je kan het moeilijker maken door de kleuters hun ogen te laten sluiten.

3. Anekdote met prenten

KK:	Ik heb een probleempje. Misschien willen jullie mij wel helpen? PAUZE (kleuters reageren)
KK:	Wat fijn! Dank je wel! Ik heb een cadeautje gekocht voor mijn oma. Kijk! Kaatje haalt een sok tevoorschijn.
KK:	Vinden jullie het een mooie rok (P5)? PAUZE (kleuters reageren)
Ko:	Kaatje Klank, wij hoorden rrrrok. Bedoel je misschien sssok (P2)?
KK:	Oh jaja, dat bedoel ik. Ik bedoel rok, euh, neen, sssok. Die rok, euh, sssok, is voor mijn oma, want ze is jarig. Vinden jullie ze mooi? PAUZE (kleuters reageren)
Ko:	De sok is heel mooi, Kaatje. Je oma zal vast blij zijn. Maar... waarom is er maar één sok? Waar is de andere sok?
KK:	Ja, dat is net mijn probleem! De andere rok is in mijn poep (P60) gevallen tijdens het eten. PAUZE (kleuters reageren)
Ko:	Hé, dat is vreemd. Je zei: de andere rrrrok is in mijn p-p-poep gevallen. Bedoel je misschien: de andere sssok is in mijn ssssoep gevallen tijdens het eten (P71)?
KK:	Ja dat bedoel ik. De andere rok, euh, sssok is in mijn poep, euh, mijn ssssoep gevallen. De sssok is in mijn ssssoep gevallen en nu is ze vuil en vies. Kijk! Kaatje Klank haalt de vieze, natte sok tevoorschijn. Wat moet ik nu doen?
Ko:	Oei, hoe kunnen we Kaatje Klank helpen? Wat kunnen we doen met die sok?
KK:	PAUZE (kleuters reageren - kies uiteindelijk om de sok te wassen)
Ko:	Kaatje, als we straks in de hoeken spelen, zullen enkele kleuters de sok voor je wassen met lekkere zeep. Dan is de sok weer proper en ruikt ze lekker. Is dat goed?
KK:	O ja, dat is fantastisch! Dan heb ik weer twee propere rokken!
Ko:	Kaatje, ik hoorde weer rrrrokken, maar je bedoelde zeker sssokken!
KK:	Jaja, ik bedoelde sssokken: twee propere sssokken.

4. Luisterbewegingsspel

KK:	Met de woordjes op de prenten zullen we een uitbeeldspelletje spelen.
P71	Dit is de soep (wijs naar prent, nadruk op /s/). Wat is dit? (wijs naar prent) Iedereen: 'Soep'. Wie lust er soep? Welke soep? Met balletjes? Hoe beelden we soep uit? Wie heeft een idee? Bv. met denkbeeldige lepel naar de mond. Samen uitbeelden.
P60	Dit is de poep (wijs naar prent). We hebben allemaal een poep. Klets maar eens op je eigen poep. Wat is dit? (wijs naar prent) Iedereen: 'poep'. Hoe beelden we poep uit? Bv. schudden met de poep, erop kletsen, ...

	<p>Je speelt het luisterbewegingsspel met de woorden 'soep' en 'poep'. Ko houdt een hand voor de mond en zegt sssoep. De kleuters luisteren en beelden het woord daarna uit. Als een kleuter poep uitbeeldt i.p.v. sssoep, dan geeft de ko neutrale feedback: <i>Jij beeldt 'p-p-poep' uit, maar ik hoorde ssssoep. KK herhaalt nog eens 'soep, met nadruk op de klank /s/.</i></p>
--	--

- Ko: We maken het wat moeilijker. Ik doe er twee woorden bij.
- P5: Dit is een **rok** (wijs naar de prent, nadruk op /r/). De rok is een kledingstuk voor meisjes. Het meisje heeft een rok aan. Wat is dit? (wijs naar prent) Iedereen: 'rok'. Wie heeft een rok aan? Hoe beelden we rok uit? Bv. ronddraaien met een rokje aan.
- P2: Dit is een **sok** (wijs naar prent, nadruk op /s/). Een sok lijkt op een kous. Je doet een sok aan jouw voet. Wat is dit? (wijs naar prent) Iedereen: 'sok'. Welke kleur hebben jullie sokken? Hoe beelden we sok uit? Bv. een sok aandoen.
 Je voegt de woorden 'sok' en 'rok' toe aan het luisterbewegingsspel: 'sok' - 'rok' - 'sok' - 'sok'.
 Lukt het ook met drie woorden? Met vier?

SLOT

- KK: Jullie hebben dit ssssuper gedaan! Gaap, ik ben moe geworden. Ik kruip terug in mijn koffer om te sssslapen. Maken jullie het heel sssstil? Ssst. Samen (2x)
 Als jullie me de volgende keer willen wakker maken, moeten jullie het wachtwoord zeggen: 'De sssok in de ssssoep'. Samen (2x)
 Ko stopt KK en de prenten in de koffer en doet de koffer dicht.
 SSSSLAAPWEL Kaatje Klank!

Fiche 1.2

Materiaal: Kaatje Klank, koffer, prent met letter 's', eventueel een echte sok, prentenhouder

Prenten: soep (71), sok (2), poep (60), rok (5)

IN DE KLEINE GROEP

INLEIDING

- De ko zet de koffer met Kaatje Klank (KK) op het tafeltje.
- Ko:** We maken KK wakker. Hoe kunnen we dit doen?
Kleuters antwoorden met het wachtwoord.
- De sssok in de ssssoep.**
De ko probeert het eerst alleen, daarna met alle kleuters samen.
- Samen:** 'De sssok in de ssssoep.' (2x)
KK wordt wakker. Ze groet de kinderen.
- KK:** Oh, jullie hebben me wakker gemaakt met het klankje /s/. Sssuper!
Kunnen jullie nog eens allemaal de klank /s/ zeggen, want ik hoor de klank /s/ zo graag.
Ik kom kijken naar jullie mond, want jullie maken /s/ met jullie mond. Ik kijk of jullie tanden goed verstopt zitten! Ssssssssssssuper goed gedaan!
We proberen een korte /s/, een lange /s/, een stille /s/ en een luide /s/ met de tong verstopt achter de tanden. Ondertussen kom ik rond met mijn spiegel.
Kijk ook eens naar elkaar.
Als jullie me de volgende keer willen wakker maken, moeten jullie opnieuw het wachtwoord zeggen:
De sssok in de ssssoep. Samen: **De sssok in de ssssoep.** (2x)
Vandaag zullen we weer spelletjes spelen met het klankje /s/. Kijk, zo ziet de letter /s/ er weer uit.
Ko wijst naar de letter /s/ die omhoog hangt.

MIDDEN: Minimale woordparen

1. Anekdote herhalen

- Prenten van soep en sok zijn zichtbaar voor alle kleuters.
- KK:** Weet je nog wat ik vorige keer vertelde?
Je kan een kleuter het verhaal laten navertellen. Nadien herhaalt KK het nog eens en maakt ze spreekfoutjes:
Mijn rok was helemaal nat. (P2).
Mijn rok was reuze-vies!
PAUZE (kleuters reageren)
- Ko:** Kaatje Klank, wij hoorden rrrrok. Bedoel je sssok (P2)?
- KK:** Oh ja ja, dat bedoel ik. Ik bedoel rok, euh neen, sssok.
- KK:** En mijn sok was in de poep gevallen. In de warme poep! (P60)
PAUZE (kleuters reageren)
- Ko:** Hé dat is vreemd. Je zei 'poep', maar bedoel je ssssoep (P62)?
- KK:** Ja, dat bedoel ik. Ik bedoel poep, eh nee, ssssoep. De sssok viel in mijn ssssoep.

2. Foneemdetectie met INTENSE BEGELEIDING

- Ko:** Wat beeld ik uit?
Je doet een gebaar en de kleuters raden het bijpassende woord. Om het spel te vereenvoudigen kan je telkens 2 prenten tonen waaruit de kleuters kunnen kiezen.
- Ko:** Dit is de soep. (P62)
Wijs naar de prent met het woordbeeld, leg de nadruk op /s/.
Wat is dit?
Wijs naar de prent.
Iedereen samen: 'soep'. Wie vond soep met balletjes lekker? X, welke soep vind jij lekker?
Enkele kleuters aanduiden om te antwoorden.
In het woord ssssoep horen we /sss/.

KK toont de prent van soep en toont ook dat het geschreven woord 'soep' start met de letter /s/. De prent van soep wordt bij de letter 's' omhoog gehangen.

KK: In welke woorden horen we nog /s/?

Duimenspel: Herhaal nog eens de instructies: Als je /s/ hoort in een woord, dan doe je de duim omhoog. Hoor je /s/ niet in het woord, dan doe je de duim naar beneden.

Ko: Dit is een **sok** (P2).

Wijs naar de prent, (eventueel) de echte sok en het woordbeeld, nadruk op /s/.

Een sok lijkt op een kous. Je doet een sok aan je voet. Wat is dit?

Wijs naar de prent.

Iedereen samen: 'sok'. Welke kleur hebben jullie sokken vandaag?

2 kleuters aanduiden om te antwoorden

Hoor je /s/ in **sok** (P2), sss ok? Kijk naar mijn mond. Sss ok. Iedereen: sss ok. Hoor je de klank /s/ in sss ok? Ja, ik hoor /s/ in sok. (☞, prent in de houder).

Je ziet ook de letter s in het woordje 'sok' staan.

Wijs naar woordbeeld.

Ko: Dit is een **rok** (P5).

Wijs naar de prent, de echte rok en het woordbeeld, nadruk op /r/.

Een rok is een kledingstuk voor meisjes. Het meisje heeft een rok aan. Wat is dit?

Wijs naar de prent.

Iedereen: 'rok'. Wie heeft in onze klas een rok aan?

2 kleuters aanduiden om te antwoorden

Hoor je /s/ in **rok** (P5), rrr ok? Kijk naar mijn mond. Rrr ok. Iedereen: rrr ok. Hoor je de klank /s/ in rrr ok? Neen, ik hoor geen /s/ in rok. (☞, prent onder tafel).

En je ziet ook geen s in het woordje 'rok'.

Wijs naar het woordbeeld.

Ko: Dit is de **poep**. (P60)

Wijs naar de prent en woordbeeld, nadruk op /w/.

Jullie zitten op jullie poep. Je kan ook met je poep schudden. Doe maar eens.

Samen met de kleuters met de poep schudden.

Wat is dit?

Wijs naar de prent.

Iedereen: 'poep'.

Hoor je de klank /s/ in **poep** (P62), poep? Kijk naar mijn mond. P oep. Iedereen: p oep. Hoor je de klank /s/ in p oep? Neen, ik hoor geen /s/ in p oep. (☞, prent onder tafel).

En je ziet geen s in het woord 'poep' staan!

Wijs naar woordbeeld.

Iedereen samen: p oep.

Ko: In welke woorden hoor je een /s/? Samen: ssssoep en sssok.

SLOT

KK: Sssuper gedaan! Gaap, ik ben moe geworden. Ik ga terug in mijn koffer kruipen en slapen. Maken jullie het heel stil? Ssst. Samen (2 x)

Vooraleer ik ga slapen en de koffer dicht kan, moet ik het wachtwoord zeggen. Weten jullie het wachtwoord nog? De sok in de soep. Samen (2x).

Fiche 1.3

Materiaal: Kaatje Klank, koffer, prentenhouder, prent met letter 's', spiegel

IN DE GROTE GROEP

Prenten: soep (71), sok (2), cent (3), poep (60), rok (5) en tent (6)

INLEIDING

De kleuters maken het stil: ssss... (samen)

Daarna halen we KK erbij. KK zit nog in haar koffer en ze slaapt.

Ko: Hoe moeten we KK wakker maken? Oh ja, we moeten een wachtwoord zeggen. Wie kent het wachtwoord nog? **De sok in de soep.**

De kleuters herhalen het 2x (eens gewoon en eens luid).

KK: Goeiemorgen vriendjesss! Wat sssuper dat jullie het wachtwoord nog kennen. De sssok in de ssssoep. Weten jullie nog welk klankje ik ssssuper vind?

Kleuters antwoorden.

Juist ja, sss.

Ko wijst naar de letter 's' die omhoog hangt.

Zeg het nog eens allemaal heel luid, want ik hoor /s/ toch zo graag. Ik kom nog eens kijken of jullie tong goed verstopt zit.

MIDDEN

1. Anekdote

KK	Zeg, weten jullie nog dat de rok voor oma vuil was?
Ko	Kaatje Klank, we hoorden rrrrok. Je bedoelt sssok. /r/ en /s/ aanhouden
KK	Oh ja ja, dat bedoel ik. Ik bedoel rok, euh neen, sssok. Zeg: ik heb die rokken, euh, die sokken, zelf met mijn eigen tenten (P6) gekocht. Goed hé! Met mijn tenten ben ik naar de winkel geweest om sokken te kopen.
	PAUZE (kleuters reageren)
Ko	Kan je met tenten iets kopen in de winkel? In een tent slaap je toch? Je zei t t t tenten. Of bedoel je centen (P3)? /t/ herhalen en /s/ aanhouden
KK	Oh ja, dat bedoel ik. Ik bedoel tenten, euh neen, ssssenten. Centen om te betalen.
Ko	Dat is echt lief van jou, dat je met je eigen centen een cadeau koopt voor oma.

2. Foneemcategorisatie MET MATIGE BEGELEIDING

KK: In het woordje sok horen we /sss/. In welke woorden horen we nog /s/?

KK toont de prent van sok en toont ook dat het geschreven woord 'sok' start met de letter 'S'. De prent van sok wordt bij de letter 'S' omhoog gehangen. De kleuters vermelden vast ook soep. Doe daarmee hetzelfde.

P2: Dit is een **sok**.

Wijs naar de prent, de echte sok en het woordbeeld, nadruk op /s/.

Een sok lijkt op een kous. Je doet een sok aan je voet. Wat is dit?

Wijs naar de prent.

Iedereen: sok. Welke kleur hebben jullie sokken?

2 kleuters aanduiden om te antwoorden.

Hoor je /s/ in **sok** (P2), sss ok? Kijk naar mijn mond. Sss ok. Iedereen: sss ok. Hoor je de klank /s/ in sss ok? (3 sec pauze, kleuters antwoorden met duim). Ja, ik hoor /s/ in sok. (☺, prent in de houder)
Je ziet ook de 's' in het woord 'sok' staan.

Wijs naar woordbeeld.

P5: Dit is een **rok**.

Wijs naar de prent, de echte rok en het woordbeeld, nadruk op /r/.

Een rok is een kledingstuk voor meisjes. Het meisje heeft een rok aan. Wat is dit?

Wijs naar de prent.

Iedereen: rok. Wie heeft in onze klas een rok aan?

2 kleuters aanduiden om te antwoorden

Hoor je /s/ in **rok** (P5), rrr ok? Kijk naar mijn mond. Rrr ok. Iedereen: rrr ok. Hoor je de klank /s/ in rrr ok? (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Neen, ik hoor geen /s/ in rok. (☹, prent onder tafel).

En je ziet ook geen s in het woordje 'rok'.

Wijs naar het woordbeeld.

P3: Dit is een **cent**.

Wijs naar de prent, nadruk op /s/.

Met centen kan je betalen in een winkel. Wat is dit?

Wijs naar de prent.

Iedereen: 'cent'. Wie heeft zelf al eens betaald met centen? In welke winkel?

2 kleuters antwoorden.

Hoor je de klank /s/ in **cent**, sssss ent? Kijk naar mijn mond. Sssss ent. Iedereen: sssss ent. Hoor je de klank /s/ in cent, sssss ent? (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Ja, we horen /s/ in cent. (☺, prent in de houder).

Omdat er dit keer geen zuivere klank-tekenkoppeling is, bieden we het geschreven woord niet aan.

P6: Dit is een **tent**.

Wijs naar de prent, nadruk op /t/.

In een tent kan je slapen. Wat is dit?

Wijs naar de prent.

Iedereen: 'tent.' Wie heeft er al in een tent geslapen? Waar stond die tent?

2 kleuters antwoorden.

Hoor je de klank /s/ in **tent**, t t t t ent? Kijk naar mijn mond: t t t t ent. Iedereen: tent. Hoor je de klank /s/ in tent, t t t t ent? (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Nee, we horen geen /s/ in tent. (☹, prent onder tafel)

KK: In welke namen horen we /s/?

Ko kiest een kleuter waarvan de naam start met /s/ (bv. Sofie, Cynthia, Sanne, Simon, Sara) en een kleuter wiens naam niet met /s/ start.

Ko: Hoor je de klank /s/ in **NAAM**? Kijk naar mijn mond. sss NAAM. Iedereen: sss NAAM. Hoor je de klank /s/ in ss NAAM? (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Ja/nee, ik hoor (geen) /s/ in sss NAAM (duim omhoog/omlaag, naamsymbool in houder).

Klankpakket 1

Focusklank: /s/

Minimale paren: soep - poep, sok - rok, cent - tent

KK: Goed gedaan! Gaap, ik ben moe geworden. Ik ga terug in mijn koffer kruipen en slapen. Maken jullie het heel stil? Ssst. Samen (2x).

Vooraleer ik ga slapen en de koffer dicht kan, moet ik het paswoord zeggen. Het paswoord voor morgen is een beetje langer: **De sok in de soep stinkt**. Samen (2x).

De ko stopt KK en de prenten in de koffer en doet de koffer dicht.

Fiche 1.4

Materiaal: Kaatje Klank, koffer, prentenhouder, voorwerpen die de ko verzamelt: sok, rok, cent, tent, (cd, bal), een grote zak met een S erop, prent met letter 's', spiegel

Prenten: sok (2), cent (3), rok (5), tent (6), bal (6a) en cd (6b)

IN DE KLEINE GROEP

INLEIDING

De kleuters maken het stil: ssss (samen).

Daarna halen we KK erbij. KK zit nog in haar koffer en ze slaapt.

Ko: Hoe moeten we KK wakker maken? Oh ja, we moeten een wachtwoord zeggen. Wie kent het wachtwoord nog? **De sok in de soep stinkt.**

De kleuters herhalen het 2x (gewoon en luid).

KK: Goeiemorgen vriendjesssss! Wat ssssuper dat jullie het wachtwoord nog kennen.

De ssok in de soep sstinkt.

Weten jullie nog welk klankje ik sssssuper vind? Juist ja, /s/. Zeg nog eens allemaal /s/ heel lang.

Ko wijst naar de letter 's' die omhoog hangt.

KK: Ik kom kijken naar jullie mond, want jullie maken /s/ met jullie mond. Ik kijk of jullie tanden goed verstopt zitten! Ssssssssssssuper goed gedaan!

MIDDEN

1. Raadsels met voorwerpen

Uitleg: zie EHBK-fiche.

KK stalt de voorwerpen (of prenten) uit op de tafel of op de grond en zegt onderstaande raadsels.

De kleuters raden over welk voorwerp het gaat en zeggen het woord luidop.

Ko: Het lijkt op een kous. Je doet het aan jouw voet. Het begint met sssss. Wat is het? Sok (P2)

Ko: Je kan ermee betalen in een winkel. Het begint met sssss. Wat is het? Cent (P3)

Ko: Het is een kledingstuk voor meisjes. Het begint met rrrrr. Wat is het? Rok (P5)

Ko: Je kan erin slapen en het is gemaakt van doeken. Het begint met t. Wat is het? Tent (P6)

Ko: Het is rond en je kan ermee voetballen. Het begint met b. Wat is het? Bal (P6a)

Ko: Het is rond, glanzend en als je het in de radio stopt, dan speelt er muziek. Het begint met een ssss. Wat is het? Cd (P6b)

2. Foneemcategorisatie MET MATIGE BEGELEIDING

De leerkracht heeft een heleboel spullen en een zak met daarop een grote S. In die zak mogen enkel sssspulletjes met een /s/. De kleuters moeten 2 groepjes maken: een groepje met spulletjes met woorden of namen met /s/ en een groep met spulletjes met woorden of namen zonder /s/.

De spulletjes met /s/ komen in de zak. De spulletjes zonder /s/ worden aan de kant gelegd.

Tip: Laat de kleuters zelf de voorwerpen of de prenten nemen en nadien in de zak leggen.

Zorg er wel voor dat de kleuters steeds in groep antwoorden op de vragen.

Een kleuter kiest een voorwerp. Daarna vraagt de ko aan alle kleuters:

Ko: Hoor je /s/ in sok, sssss ok? Kijk naar mijn mond. Ssss ok. Iedereen: ssss ok. Hoor je de klank /s/ in sok, sssss ok? (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Ja, we horen /s/ in sok. (☺, voorwerp wordt in de zak gelegd.)

Je ziet ook de 's' in het woord 'sok' staan.

Wijs naar de prent.

Ko: Hoor je /s/ in **rok**, rrrr ok? Kijk naar mijn mond: rrrrr ok. Iedereen: rrrrr ok. Hoor je de klank /s/ in rok, rrrr ok? (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Nee, we horen geen /s/ in rok. (☞, voorwerp wordt aan de andere kant van de tafel gelegd.)

Als de oefening met matige begeleiding vlot loopt, kan je overschakelen naar lichte begeleiding:

Ko: Hoor je /s/ in **tent**, t t t ent? Iedereen: tent. (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Nee, we horen geen /s/ in tent. (☞, voorwerp aan de kant leggen)

Ko: Hoor je /s/ in **cent**, ssss ent? Iedereen: ssss ent. (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Ja, we horen /s/ in cent. (☞, voorwerp in de zak)

Ko: Hoor je /s/ in **cd**, ssssee dee? Iedereen: sssseedee. (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Ja, we horen /s/ in cd. (☞, voorwerp in de zak)

Ko: Hoor je /s/ in **bal**, b b b al? Iedereen: tent. (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Nee, we horen geen /s/ in bal. (☞, voorwerp aan de kant leggen)

Ko: In welke woorden hoor je een /s/? Samen: sok, cent, cd (/s/ aanhouden)

SLOT

KK: Ik vind dat jullie sssuper jullie best hebben gedaan. Ik word wel wat moe van al dat oefenen. Kunnen jullie opnieuw sssuper sssstil worden, zodat ik russtig kan slapen?

Iedereen: sssssssssssssssssss.

Maar vooraleer je naar een ander hoekje mag, moet je eerst het paswoord zeggen.

Dit gebeurt individueel of per twee.

Weten jullie het paswoord nog? **De sok in de soep stinkt** (samen).

De kleuters met de klank /s/ in hun naam mogen eerst naar een ander hoekje. Let wel, om uit de kring te mogen, moeten ze eerst het paswoord aan Kaatje zeggen.

Fiche 1.5

Materiaal: Kaatje Klank, koffer, prentenhouder, voorwerpen die de ko verzamelt: sok, rok, cent, tent, (cd, bal), grote zak met een S erop, prent met letter 's', spiegel

Prenten: sok (2), cent (3), rok (5), tent (6), bal (6a) en cd (6b)

IN DE GROTE GROEP

INLEIDING

De kleuters maken het stil: ssss (samen).

Daarna halen we KK erbij. KK zit nog in haar koffer en ze slaapt.

Ko: Hoe moeten we KK wakker maken? Oh ja, we moeten een wachtwoord zeggen! Wie kent het wachtwoord nog? 'De sok in de soep stinkt!'

De kleuters herhalen het wachtwoord 2x (gewoon en luid).

KK: Goeiemorgen vriendjessss! Wat ssssUPER dat jullie het wachtwoord nog kennen. De ssok in de sssoep sstinkt. Weten jullie nog welk klankje ik ssssUPER vind? Juist ja, /s/. Zeg eens allemaal /s/ heel lang. Ko wijst naar de letter /s/ die omhoog hangt.

MIDDEN

1. Raadsels met voorwerpen

Uitleg: zie EHBK-fiche

Ko: Het lijkt op een kous. Je doet het aan jouw voet. Het begint met sssss. Wat is het? Sok (P2)

Ko: Je kan ermee betalen in een winkel. Het begint met sssss. Wat is het? Cent (P3)

Ko: Het is een kledingstuk voor meisjes. Het begint met rrrrr. Wat is het? Rok (P5)

Ko: Je kan erin slapen en het is gemaakt van doeken. Het begint met t t t t. Wat is het? Tent (P6)

Ko: Het is rond en je kan ermee voetballen. Het begint met llllll. Wat is het? Bal (P6a)

Ko: Het is rond, glanzend en als je het in de radio stopt, dan speelt er muziek. Het begint met een ssss. Wat is het? Cd (P6b)

2. Foneemcategorisatie MET MATIGE BEGELEIDING

De leerkracht heeft een heleboel spullen en een zak met daarop een grote S. In die zak mogen enkel ssspulletjes met een /s/. De kleuters moeten 2 groepjes maken: een groepje met spulletjes met woorden of namen met /s/ en een groep met spulletjes met woorden of namen zonder /s/.

De spulletjes met /s/ komen in de zak. De spulletjes zonder /s/ worden aan de kant gelegd.

Tip: Laat de kleuters zelf de voorwerpen of de prenten nemen en nadien in de zak leggen.

Zorg er wel voor dat de kleuters steeds in groep antwoorden op de vragen.

Een kleuter kiest een voorwerp. Daarna vraagt de Ko aan alle kleuters:

Ko: Hoor je /s/ in sok, sssss ok? Kijk naar mijn mond. Ssss ok. Iedereen: ssss ok. Hoor je de klank /s/ in sok, sssss ok? (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Ja, we horen /s/ in sok. (☺, een kleuter die flink meeluisterde, legt het voorwerp in de zak)

Je ziet ook de 's' in het woord 'sok' staan.

Wijs naar de prent.

Ko: Hoor je /s/ in rok, rrrrr ok? Kijk naar mijn mond: rrrrr ok. Iedereen: rrrrr ok. Hoor je de klank /s/ in rok, rrrrr ok? (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Nee, we horen geen /s/ in rok. (☹, een kleuter die flink meeluisterde, legt het voorwerp weg.)

Als de oefening met matige begeleiding vlot loopt, kan je overschakelen naar lichte begeleiding:

- Ko: Hoor je /s/ in **tent**, t t t ent? Iedereen: tent. (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Nee, we horen geen /s/ in tent. (☞, voorwerp aan de kant leggen)
- Ko: Hoor je /s/ in **cent**, ssss ent? Iedereen: ssss ent. (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Ja, we horen /s/ in cent. (☞, voorwerp in de zak)
- Ko: Hoor je /s/ in **cd**, ssssee dee? Iedereen: sssseedee. (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Ja, we horen /s/ in cd. (☞, voorwerp in de zak)
- Ko: Hoor je /s/ in **bal**, b b b al? Iedereen: tent. (3 sec pauze, kleuters laten antwoorden met duim). Nee, we horen geen /s/ in bal. (☞, voorwerp aan de kant leggen)
- Ko: In welke woorden hoor je een /s/? Samen: sok, cent, cd (/s/ aanhouden)

SLOT

- KK: Ik vind dat jullie sssuper jullie best hebben gedaan. Ik word wel wat moe van al dat oefenen. Kunnen jullie opnieuw sssuper sssstil worden, zodat ik russtig kan slapen?
Iedereen: sssssssssssssssssssss.
- Maar vooraleer je naar een ander hoekje mag, moet je eerst het paswoord zeggen.
Dit gebeurt individueel of per twee.
- Weten jullie het paswoord nog? **De sok in de soep stinkt** (samen).
De kleuters met de klank /s/ in hun naam mogen eerst naar een ander hoekje. Let wel, om uit de kring te mogen, moeten ze eerst het paswoord aan Kaatje zeggen.

